

רע"פ 55882/12/23 - חמאד בייבוח, ג'אמל עבסיה, מחמוד אבו
חיראה, יחיא אערג, רמזי אבו חמאד, נעמה אלחג'אלגלה, סועאד
אלחג'אלגלה נגד מדינת ישראל

בתי משפט

רע"פ 55882-12-23

בית המשפט המחוזי
ירושלים

לפני כב' השופטת הבכירה רבקה פרידמן - 27 דצמבר 2023
פלדמן

- בעניין:
1. חמאד בייבוח
 2. ג'אמל עבסיה
 3. מחמוד אבו חיראה
 4. יחיא אערג
 5. רמזי אבו חמאד
 6. נעמה אלחג'אלגלה
 7. סועאד אלחג'אלגלה

המבקשים

נגד

מדינת ישראל

המשיבה

החלטה

1. לפני בקשת רשות לערער על החלטת בית משפט השלום בירושלים (כבוד השופט ערן טאוסג) מיום 21.12.2023, בתיקי תו"ח: 60752-03-18; 61689-03-18; 19241-12-17; 19236-12-17 9410-06-18; ו- 61710-03-18, לפיה נדחו בקשותיהם של המבקשים להארכת מועד לביצוע צווי הריסה שניתנו בגזרי דין, לפי סעיף 254ט לחוק התכנון והבנייה תשכ"ה-1965 (להלן: החוק).

ההליכים הקודמים

2. נגד המבקשים הוגשו כתבי אישום בגין בנייה ללא היתר בשכונת וולג'ה בירושלים.

כל המבקשים הודו, הורשעו בעבירות וניתן גזר דין בעניינם. גזר הדין בתיק 61710-03-18 ניתן ביום 20.12.2020. גזרי הדין ביתר התיקים ניתנו ביום 4.8.2020.

עמוד 1

בגזרי הדין בכל התיקים ניתנו, בין היתר, צווים להתאמה של המבנים להיתר, לרבות בדרך של הריסה. בכולם ניתנה אורכה לביצוע צו ההריסה עד ליום 4.8.2021.

3. צווי ההריסה שניתנו בגזרי הדין לא בוצעו, ובמאי 2023 הודיעה המשיבה למבקשים כי בכוונתה להרוס את המבנים, לאחר שהמבקשים לא ביצעו את הצווים.

4. ביום 31.7.2023 הוגשה עתירה מנהלית לבית המשפט המחוזי בירושלים, בה התבקש בית המשפט לבטל את החלטת הרשות בעניין הריסת המבנים, ולהורות לרשות לעכב את ביצוע ההריסה עד לסיום הליך תכנוני ביישוב וולג'ה (עת"מ 72727-07-23). המשיבה התנגדה לעתירה וביקשה לסלקה על הסף.

בפסק דינו מיום 10.8.2023, קיבל בית המשפט (כבוד השופטת דנה כהן-לקח) את עמדת המשיבה ודחה את העתירה, לאחר שקבע כי "העתירה אינה עוסקת במדיניות תכנון כללית, אלא בצווי הריסה שניתנו במסגרת הליכים פליליים חלוטים בבית המשפט לעניינים מקומיים, שהעותרים מבקשים כעת לעכב את ביצועם. בית המשפט לעניינים מנהליים אינו האכסניה המתאימה להיזקק לכך, וזאת בשים לב להחרגתו של פרק י' לחוק התכנון והבניה מפרט 10 לתוספת הראשונה לחוק בתי המשפט לעניינים מנהליים... צודקת באת כוח המשיבות בטענתה לפיה אין מקום שהעתירה המנהלית שהוגשה בהליך שבכותרת תשמש לצורך עקיפה של צווי הריסה שיפוטיים חלוטים שניתנו בבית המשפט לעניינים מקומיים... אשר על כן, ונוכח מכלול הטעמים שפורטו, דין העתירה שבכותרת ועמה הבקשה לצו ביניים להימחק על הסף, מחמת העדר סמכות עניינית".

5. באותו יום, 10.8.2023, הגישו המבקשים בקשות לדחיית המועד לביצוע צו ההריסה. בהמשך אותו יום ניתנה החלטה (על ידי כבוד השופטת יעל ענתבי שרון) לפיה "מדובר בצו שניתן ביום 4.8.2020 וחל עליו תיקון 116 לחוק התכנון והבניה התשכ"ה-1965 (להלן: "החוק"). לפיכך בהתאם להוראת סעיף 254ט(ד)-(ז) לחוק, משחלפו שנתיים ממועד גזר הדין, אין בית המשפט מוסמך עוד להורות על עיכוב ביצועו. הדברים הובהרו הבהר היטב בעת מתן גזר הדין... לאור האמור, הבקשה נדחית".

6. במקביל הוגש לבית המשפט העליון ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בהליך המנהלי. ביום 9.10.2023 ניתן פסק דין בערעור, לפיו "בהתאם להודעת המערערים מיום 3.10.2023 ובעקבות הערות בית-המשפט, הערעור נמחק בזאת ללא צו להוצאות, תוך שהמערערים שומרים על זכויותיהם וטענותיהם...". בית המשפט עיכב את ביצוע צווי ההריסה עד ליום 10.12.2023.

7. ביום 10.12.2023 הוגשה בקשה לעיון חוזר בהחלטה ולעיכוב ביצוע צו ההריסה. המבקשים טענו כי ניסו "לתקוף" את מדיניות האכיפה של המשיבה בעתירה לבית המשפט המחוזי. לטענתם, העתירה נדחתה מן הטעם שעומד להם סעד חלופי בבית משפט השלום בבקשה להארכת מועד לביצוע הצווים. הם הגישו ערעור על ההחלטה, ובית המשפט העליון, אשר לדבריהם סבר אף הוא שיש לדחות את העתירה על הסף בשל קיומו של סעד חלופי, הציע למבקשים למחוק את הערעור ולפנות לבית משפט השלום, וכך הם עשו.

לטענת המבקשים, בקשתם נדחתה על הסף מבלי שנדונה לגופה ומבלי שקיבלו את יומם בהתייחס לשאלת הסמכות של בית המשפט להאריך את הצווים.

8. לאחר קבלת תגובת המשיבה, אשר התנגדה לבקשה, ניתנה (על ידי כבוד השופט ערן טאוסוג), ההחלטה מושא הערעור, לפיה: "עסקינן בגזר דין (כולל צו התאמה) מיום 4.8.2020 - לאחר כניסת תיקון 116 לחוק התכנון והבנייה התשכ"ה-1965 (להלן: "החוק") לתוקף. על בקשות ארכה מסוג זה חלות הוראות סעיף 254ט לחוק. ארכה של שנה היתה כלולה בגזר הדין (הארכה המרבית האפשרית לפי סעיף 254ד(א) לחוק), וכיום חלפו כשנתיים ממועד מתן גזר הדין. בנסיבות אלה, בהתאם לסעיף 254ט לחוק, בית המשפט אינו מוסמך ליתן ארכה נוספת. על כן הבקשה נדחית. הגם שהדברים הובהרו זה מכבר בהחלטה קודמת מיום 10.8.203 (כב' השופטת ענתבי שרון), לפני משורת הדין אינני משית הוצאות על הנאשמים".

טענות המבקשים בבקשת הרשות לערער

9. בבקשתם טוענים המבקשים כי הבקשה מביאה לפתחו של בית המשפט שאלה משפטית מובהקת, לגבי פרשנות סעיף 254ט לחוק "מחלוקת שעוד לא הוכרעה בפסיקה בשום החלטה קודמת".
10. לטענת המבקשים, במשך שנתיים וחצי מיום שניתנו צווי ההריסה, המשיבה לא ביצעה אותם. בכל אותה תקופה לא הוגשו על ידם בקשות לדחיית ביצוע צווי ההריסה, והבקשה מאוגוסט 2023 היא הבקשה הראשונה.
11. המבקשים טוענים כי קביעת בית-משפט קמא לפיה אינו מוסמך להאריך את המועד לביצוע צווי ההריסה, שגויה. לטענתם, החוק קובע כי ניתן לדחות את צו הריסה שניתן בגזר דין למשך שישה חודשים, ולאחר מכן למשך שישה חודשים נוספים, אך אינו קובע כי אותם חודשים נמנים מיום כניסתם לתוקף של צווי ההריסה, ולפיכך יש מקום לפרשנות לפיה מניין המועדים מתחיל עם הגשת הבקשות, ולא עם מתן גזר הדין או בתום הארכה שניתנה בגזרי הדין.
12. לטענת המבקשים, מדובר בניסיונה של המשיבה להרוס "שישה בתים ישנים ומאוכלסים בכפר וולג'ה בדרום ירושלים, שנבנו בשנים 2017 ו-2018, והתושבים מתגוררים בהם מזה חמש ושש שנים".
13. נטען כי העתירה המנהלית נדחתה על ידי בית המשפט המחוזי "גם מן הטעם כי עומד למבקשים סעד חלופי בדמות הזכות לפנות לבית המשפט הנכבד קמא בבקשה להארכת מועד הצווים"; וכי לאור הפסיקה לפיה קיים סעד חלופי, המסלול היחידי שנותר להם היה פנייה לבית המשפט קמא בבקשה להארכת מועד.
14. עוד הם טוענים כי לא היה להם יומם בבית-משפט קמא; וכי אף שהמחלוקת בדבר הפרשנות הנכונה של סעיף 254 נפרסה בפני בית-משפט קמא, נתן בית המשפט "החלטה לקונית ובלתי מנומקת בששת התיקים...".

דין והכרעה

15. לאחר עיון בטעונו המבקשים בבקשה הנוכחית ובמסמכים המצורפים לבקשה, וטיעונו הצדדים בכתב והמסמכים שצורפו בבית-משפט קמא, לא מצאתי כי יש מקום ליתן למבקשים רשות ערעור.

16. כאמור, הבקשה מתמקדת בפרשנות סעיפי החוק המאפשרים עיכוב ביצוע צווי הריסה. להלן נוסח סעיפי החוק

סעיף 254ד לחוק, שעניינו מועד ביצוע צו הריסה שניתן במסגרת גזר דין, קובע כדלהלן: "צו שנתן בית המשפט לפי סעיף 254ב יבוצע על ידי המורשע בתוך 30 ימים מיום שניתן הצו, ואולם רשאי בית המשפט, אם נוכח כי העבודה האסורה או השימוש האסור שלגביהם חל הצו אינם מסכנים את שלום הציבור או את בטיחותו, לדחות את מועד ביצוע הצו, מטעמים מיוחדים שיירשמו, ובלבד שמועד ביצוע הצו לא יידחה ביותר משנה מיום שניתן".

סעיף 254ט לחוק, הנוגע לעיכוב ביצוע צו סופי, קובע:

"254ט.ד(1) בית המשפט לא יעכב ביצוע צו בבקשה שהוגשה לפי סעיף זה אלא מטעמים מיוחדים שיירשמו, ואם נוכח כי העבודה האסורה או השימוש האסור שלגביהם חל הצו אינם מסכנים את שלום הציבור או את בטיחותו; (2) נוסף על האמור בפסקה (1), בית המשפט לא יעכב את ביצועו של צו הריסה שניתן לפי סעיפים 217, 221, 235, 237, 239 או 254 אם העבודה האסורה אינה תואמת את התכנית החלה על המקרקעין או אם מצא כי העבודה שלגביה ניתן הצו נמשכה, לאחר שהומצא הצו; לעניין זה, "תכנית" - תכנית שניתן להוציא מכוחה היתר בנייה בלא צורך באישורה של תכנית נוספת.

(ה) תקופת עיכוב הביצוע בהחלטה לפי סעיף קטן (ד) לא תעלה על שישה חודשים.

(ו) על אף האמור בסעיפים קטנים (ב) ו-(ה), הורה בית המשפט על עיכוב ביצוע הצו לתקופה פחותה משישה חודשים, רשאי הוא, לבקשת מגיש הבקשה לעיכוב ביצוע, להאריך את תקופת עיכוב הביצוע לתקופות נוספות, ובלבד שהתקיימו התנאים המנויים בסעיף קטן (ד) ושתקופת עיכוב הביצוע לפי סעיף קטן (ד) ולפי סעיף קטן זה לא תעלה על שישה חודשים במצטבר.

(ז) על אף האמור בסעיפים קטנים (ה) ו-(ו), רשאי בית המשפט בנסיבות חריגות ויוצאות דופן ומטעמים מיוחדים שיירשמו, לעכב ביצוע צו, כאמור בסעיף קטן זה, לתקופה אחת נוספת שלא תעלה על שישה חודשים".

מן האמור לעיל עולה כי בהתאם לסעיף 254ד לחוק, בית המשפט רשאי ליתן אורכה של שנה לביצוע צו הריסה ממועד גזר הדין; לאחר מכן, בהתאם לסעיף 254ט לחוק, רשאי הוא להאריך את המועד בשישה חודשים נוספים, בהתאם לתנאים שנקבעו בחוק; ולאחר מכן, "בנסיבות חריגות ויוצאות דופן", רשאי בית המשפט להאריך את המועד לכל היותר בשישה חודשים נוספים.

17. השאלה שבמחלוקת היא האם משמעות הוראות החוק היא כי סך כל תקופת עיכוב הביצוע לא יעלה על שנתיים ממועד מתן גזר הדין, או שמניין התקופות לאחר גזר הדין, מתחיל במועד הגשת בקשות האורכה.

18. כאמור, אחד מנימוקי המבקשים למתן רשות ערעור הוא הטענה לפיה מדובר ב"מחלוקת שעוד לא הוכרעה בפסיקה בשום החלטה קודמת".

דין הבקשה להידחות כבר מטעם זה, שכן בניגוד לאמור בבקשה, אין זו הפעם הראשונה שהטענות לגבי פרשנות סעיף 254ט עולות. שאלה זו הוכרעה בעבר בבית-משפט זה, ברע"פ (מחוזי ירושלים) 23288-03-22, **עליאן חליל נ' מדינת ישראל** (13.3.2022); וכן ברע"פ (מחוזי ירושלים) 35107-11-21, **מדינת ישראל נ' מאלק חלאילה** (12.12.2021).

19. גם לגופו של עניין, פרשנות המבקשים לסעיף 254ט לחוק, איננה מקובלת עליי.

ראשית, פרשנות זו איננה מתיישבת עם הוראות החוק והתקנות, ואיננה מתיישבת עם מטרת המחוקק בתיקון 116 לחוק, לקצוב את המועד ולהגביל את התקופה בה יידחה ביצועם של צווי הריסה.

עד לתיקון החוק, היה בית המשפט מוסמך לדחות ביצוע צווי הריסה מעת לעת, ללא מגבלות זמן. התוצאה של היעדר הגבלה היתה אי ביצועם של צווי הריסה במשך שנים רבות. תיקון 116, בעניין המועדים לביצוע צווי הריסה, נועד בין היתר להביא לאכיפת פסקי הדין ולביצוע צווי הריסה בתוך זמן סביר. במסגרת זו, הגביל המחוקק את סמכותו של בית המשפט לדחות את ביצוע צווי הריסה, וקבע לוחות זמנים שלא ניתן לחרוג מהם - דחיית ביצוע צו הריסה למשך שנה במסגרת גזר הדין, ודחייה מקסימלית של שנה נוספת.

פרשנות המבקשים, לפיה מועד הגשת הבקשה הוא הקובע את מועד ביצוע צו הריסה, איננה מתיישבת עם מטרות התיקון לחוק.

20. שנית, טענה זו גם איננה מתיישבת עם ההוראה לפיה בקשה לדחיית ביצוע צו הריסה יש להגיש **בטרם הסתיימה האורכה הקודמת**. בהתאם לתקנה 2 לתקנות התכנון והבניה (סדרי דין בבקשה לפי סעיף 207 לחוק), תשס"ט-2008 (להלן: התקנות), "בקשה תוגש בכתב לפי הטופס שבתוספת לבית המשפט שנתן את הצו, **לא יאוחר מעשרים ואחד ימים לפני המועד האחרון שנקבע לביצועו**". משמעותה המעשית של תקנה 2 הינה הצמדת תקופות האורכה זו לזו.

בהתאם לתקנות, לאחר סיומה של תקופת האורכה לביצוע צו הריסה, כלל לא ניתן להגיש בקשה נוספת להארכת מועד. ממילא, תקופות דחיית ביצוע הצו צמודות זו לזו, והן נמשכות, לכל היותר, עד שנתיים מיום מתן גזר הדין.

יצוין כי בענייננו, די היה באיחור בהגשת הבקשות, בניגוד לאמור בתקנות, כדי להביא לדחייתן.

21. למעלה מן הצורך אוסיף כי דין הבקשות להידחות גם לגופו של עניין, כפי שטענה המשיבה בתגובתה בבית-משפט קמא (סעיף 26 לתגובת המשיבה - בקשה לסילוק על הסף).

בהתאם לסעיף 254ט(ד)(2) "בית המשפט לא יעכב את ביצועו של צו הריסה שניתן לפי סעיפים 217, 221, 235, 237, 239 או 254ב אם העבודה האסורה אינה תואמת את התכנית החלה על המקרקעין או אם מצא כי העבודה שלגביה ניתן הצו נמשכה, לאחר שהומצא הצו; לעניין זה, "תכנית" - תכנית שניתן להוציא מכוחה היתר בנייה בלא צורך באישורה של תכנית נוספת".

המערערים טוענים כי צוות תכנון וארגונים שונים פועלים לקידום הליך תכנוני במקום (סעיף 47 לבקשה). אין מחלוקת כי כיום העבודה האסורה אינה תואמת את התכנית החלה על המקרקעין, ואין כיום תכנית שניתן להוציא מכוחה היתר בנייה למבנים מושא הבקשה, ללא אישורה של תכנית נוספת.

בהיעדר תכנית כאמור - בית המשפט אינו מוסמך לעכב את ביצועם של צווי ההריסה, ולפיכך, גם מטעם זה, דין הבקשה להידחות.

22. כאמור, המבקשים טוענים גם כי נוכח הפסיקה בעתירה המנהלית, לפיה קיים סעד חלופי, המסלול היחידי שנותן להם היה פנייה לבית המשפט קמא בבקשה להארכת מועד.

מעיון בפסק הדין שניתן בעתירה (עת"מ 72727-07-23), עולה כי הטעם העיקרי לדחיית העתירה על הסף, היה היעדר סמכות עניינית, לאחר שנקבע כי הסמכות נתונה לבית המשפט שדן בהליך הפלילי וגזר את דינם של המבקשים.

בית המשפט התייחס בהערה לטענה בדבר קיומו של סעד חלופי למבקשים, וציין כי "סוגיות עיכוב ביצוע ההריסה וכן הטעמים לה, נדונו לפני בית המשפט לעניינים מקומיים וקיבלו ביטוי בקביעת מועד ביצוע ההריסה במסגרת גזרי הדין שניתנו בעניינם של העותרים. מדובר בגזרי דין חלוטים של בית המשפט לעניינים מקומיים שיש לקיימם, כאשר אין בכוחה של העתירה שבכותרת לשמש לעקיפתם".

טענת המבקשים, כי משנקבע שבית המשפט המוסמך הוא זה שדן בהליך הפלילי, לא היה מקום להחלטת בית המשפט לפיה נוכח הוראות החוק אין הוא מוסמך לדחות את מועד ביצוע צווי ההריסה - אין בה כדי לסייע למבקשים.

קביעת בית המשפט בעתירה המנהלית, לפיה הוא אינו מוסמך לדון בעתירה והסמכות לדון בבקשה נתונה לבית המשפט שדן בהליך הפלילי, מתייחסת לבית המשפט שלפניו יש להגיש את הבקשה ולא לגופה של ההחלטה שעל בית המשפט לתת, ואין בה כדי להקנות לבית המשפט שדן בבקשה, סמכויות שאינן נתונות לו על פי החוק.

23. יצוין עוד כי אין בערעור התלוי ועומד בבית המשפט העליון, בעניין העתירה האחרת אליה מפנים המבקשים (עע"מ 2645/18) כדי לסייע למבקשים, הן מהטעמים שציין בית המשפט בפסק דינו בעת"מ 72727-07-23, בעניין הסעדים השונים שהתבקשו בעתירה האחרת, והן מאחר ששם מדובר בצווי הריסה מלפני תיקון 116 לחוק. בענייננו, מדובר בגזרי דין שניתנו לאחר התיקון לחוק, על כל המשתמע מכך, כאמור לעיל.

24. נוכח האמור לעיל, הבקשה נדחית.

25. משלא נתבקשה תגובת המשיבה - אין צו להוצאות.

המזכירות תשלח ההחלטה לב"כ הצדדים.

ניתנה היום, ט"ו טבת תשפ"ד, 27 דצמבר 2023, בהעדר הצדדים.